

การจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

The Knowledge Management of Sunpatong Sticky Rice Conservation of Local Administration in Sunpatong District ,Chiangmai Province.

สุริยนต์ ปันทะนะ¹

Suriyon Puntana¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะการจัดการความรู้ ศึกษาปัญหาการจัดการความรู้ และแนวทางการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ซึ่งประกอบด้วยการกำหนดองค์ความรู้ การสร้างและถ่ายโอนความรู้ การแสวงหาและการจัดเก็บความรู้ การแบ่งปันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การใช้ความรู้ โดยนำความรู้ที่ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge) มาใช้ผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากการอบรม เรียนรู้ ซึ่งเป็นความรู้ประเภทที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) เป็นการรวบรวมองค์ความรู้ของผู้ปฏิบัติที่เกิดจากประสบการณ์และในรูปของเอกสารต่างๆ โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยในการจัดเก็บ เผยแพร่ และแบ่งปันความรู้เพื่อให้เกิดการต่อยอดองค์ความรู้เป็นความรู้ที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนางานพัฒนาคนให้ดียิ่งขึ้น ผู้ศึกษาได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายไว้เฉพาะคือผู้ปลูกข้าวเหนียวในเขตอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 10 ตัวอย่าง บุคลากรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตองจำนวน 10 ตัวอย่าง เกษตรกรที่นำพันธุ์ข้าวมาประกวดในงานวันข้าวเหนียว จำนวน 10 ตัวอย่าง รวมทั้งหมด 30 ตัวอย่าง

Abstract

The objective of this research was to study the characteristics of the Knowledge Management of Sunpatong Sticky Rice Conservation of the Local Administration in Sunpatong District, Chiangmai province. The study was carried out through the usage of the knowledge, the construction of the knowledge and the conveyance of the knowledge and the storage of the knowledge as well as the sharing of the knowledge and the exchange of the knowledge including the usage of the knowledge. The solution was farmers should carry out the tacit knowledge to the next generation via the usage of training and learning process which would be the explicit knowledge where the teachers and the learners would come to the same experience in term of variety of paper works and the new information technology (IT) which could help the development of human resource. A study to determine the target area only is planting the sticky rice in San Pa Tong District, Chiang Mai 10 the personnel and staff at the local government in San Pa Tong District 10. For farmers, the sticky rice was contested in a day yet every year. 10 samples included 30 samples.

Keyword: Knowledge Management

E-mail address : Suriyon_sg@hotmail.com

¹ นักศึกษาลำดับปริญญาโท สาขา วิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Student of Master of Public Administration in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University.

คำนำ

ข้าว มีหลักฐานทางวิชาการรายงานว่าได้ พบรอยข้าวเปลือก บนภาชนะดินเผาโบราณที่พบในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีอายุประมาณ 12,000 ปี ตลอดระยะเวลาอันยาวนานที่ผ่านมาข้าวได้มีการพัฒนาโดยธรรมชาติและจากการคัดเลือกของมนุษย์มาตั้งแต่โบราณกาลจนในที่สุดกลายเป็นพืชที่สำคัญที่สุดพืชหนึ่งของโลก ประเทศไทยนับว่าเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ในทวีปการพันธ์ เนื่องจากเป็นแหล่งกำเนิดของข้าว ดังจะเห็นได้ว่ามีพันธุ์ข้าวที่สามารถเจริญเติบโตได้ดี ตั้งแต่ระดับน้ำทะเลไปถึงภูเขาสูง ในสภาพดินทรายถึงดินเหนียว และมีอายุเก็บเกี่ยวที่กระจายเหลื่อมกันเป็นเบา กลาง หนัก และพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกได้ตลอดปี (สถาบันวิจัยข้าว, ข้าวกับคนไทย. กรุงเทพฯ, กรมวิชาการเกษตร, พิมพ์ครั้งที่ 1.2545

ข้าวเหนียวสันป่าตองเกิดจากการกลายพันธุ์ข้าวเจ้าเหลืองใหญ่ 10 เมื่อประมาณ ปี 2498 สถานีทดลองข้าว ได้คัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวเหนียวออกจากพันธุ์ข้าวเจ้าเดิมแล้วนำไปปลูกศึกษาพันธุ์เป็นเวลา 7 ปี ข้าวเหนียวที่ศึกษานี้มีลักษณะที่ดีหลายประการ สายพันธุ์คงที่ไม่กลายพันธุ์ เป็นข้าวไวต่อช่วงแสง ให้ผลผลิตสูงเฉลี่ยประมาณ 520 กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวเปลือก 1,000 เมล็ด น้ำหนักประมาณ 29.6 กรัม ข้าวหนึ่งอ่อนนุ่ม ต้านทานต่อโรคใบจุดสีน้ำตาล ทนต่อสภาพดินเค็ม ด้วยคุณสมบัติที่ดีหลายประการ นี้เอง คณะกรรมการข้าวจึงได้พิจารณามีมติให้เป็นข้าวพันธุ์ส่งเสริมและขยายพันธุ์ได้ เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2505 และ ตั้งชื่อว่า “ข้าวเหนียวสันป่าตอง” การรับรองพันธุ์ - คณะกรรมการบริหารกรมวิชาการเกษตร มีมติให้เป็น พันธุ์รับรอง เมื่อวันที่ 19 มกราคม 2543 และให้ชื่อว่า สันป่าตอง 1 ทางอำเภอสันป่าตองได้ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 13 แห่ง กำนันผู้ใหญ่บ้าน พ่อค้าประชาชนรวมทั้งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ได้ร่วมกันจัดงาน “วันข้าวเหนียวสันป่าตอง” เป็นประจำทุกปี

จากการศึกษาในเบื้องต้นของผู้วิจัยพบว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ 1) ปัญหาแรงงาน ซึ่งประชาชนคนรุ่นใหม่จะไม่ประกอบอาชีพทำนา ประชาชนรุ่นใหม่จะหันไปประกอบอาชีพอื่น 2) ปัญหาการขาดทุนจากการราคาข้าวตกต่ำ ปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้นเช่น ราคาน้ำมันที่เพิ่มขึ้น ราคาปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืชเพิ่มขึ้น ค่าจ้างแรงงานเพิ่มขึ้น ทำให้ต้นทุนของเกษตรกรเพิ่มขึ้น ขณะที่บางปีราคาข้าวตกต่ำจึงส่งผลให้เกษตรกรขาดทุนผู้วิจัยเห็นว่าเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวาระของอำเภอสันป่าตองที่ทุกภาคส่วนได้ร่วมกันจัดกิจกรรม"งานข้าวเหนียวสันป่าตอง"ประจำทุกปี ปี 2554 เป็นปีที่ 7 โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 13 แห่งในอำเภอสันป่าตองได้ให้เงินสนับสนุนในการจัดงานตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้ (ธงชัย พุ่มงาน. เกษตรมหัศจรรย์ข้าวของพ่อวิถีพอเพียง. ข้าวเหนียวสันป่าตองและพันธุ์น้ำรู้ข้าวพันธุ์ดี. กรมการข้าว. ปีที่ 24 ฉบับที่ 514), (ราชกิจจานุเบกษา. พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.)

เครื่องมือและวิธีการศึกษา

โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามแนวการสัมภาษณ์เพื่อทราบความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ โดยเป็นการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลเป็นสำคัญ โดยกำหนดตัวผู้ถูกสัมภาษณ์เป็นการเฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลและมีส่วนร่วมในเรื่องข้าวเหนียวสันป่าตองโดยตรง เหมาะสมกับความต้องการของผู้ศึกษาวิจัยเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีขอบเขตของคำถามที่แน่นอน มีเพียงแต่แนวทางกว้าง ๆ เป็นแนวทางการสัมภาษณ์ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะปัญหาเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการหาแนวทางการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่าน พิจารณาความถูกต้องและความเที่ยงตรงชัดเจนของการใช้ภาษา การครอบคลุมเนื้อหา หลังจากที่ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือแล้ว ผู้ศึกษาดำเนินการแก้ไขปรับปรุงแนวทางในการสัมภาษณ์ให้มีความเหมาะสม ชัดเจนด้วยสำนวนภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหาที่ได้รับคำแนะนำและข้อคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 ท่านแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปสัมภาษณ์ ตามระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวสู่การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ.(สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2552)

ผลการทดลอง และวิจารณ์

1. ลักษณะการจัดการความรู้

1.1 การกำหนดองค์ความรู้

จากการศึกษาการจัดการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าการกำหนดองค์ความรู้เกิดจากเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองมีความรู้พื้นฐานเรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองได้มาจากการสั่งสมมาจากบรรพบุรุษของเกษตรกรเพราะข้าวเป็นอาหารหลักของคนไทย และคนชาติต่างๆ กว่าครึ่งโลก แต่เรากลักรู้เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับข้าวน้อยมาก ข้าวผูกพันกับประเพณีและวัฒนธรรมของผู้คนมานานนับหลายพันปี และยังเกี่ยวพันกับวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่น ข้าวเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่บ่งบอกถึงอารยธรรมอันเก่าแก่ มีพิธีกรรมและความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับข้าวมากมาย นอกจากนี้ข้าวยังสามารถแปรรูปเป็นอาหารต่างๆ ได้ เมื่อได้รวบรวมความรู้ในแง่มุมต่างๆ พบว่าข้าวเป็นแหล่งอาหารที่อุดมด้วยสารอาหารที่มีคุณค่าครบถ้วนอย่างที่พบได้ยากในธัญพืชอื่นๆ ใครจะรู้ว่าเมล็ดข้าวเล็กๆ แต่อุดมด้วยสารอาหารที่จำเป็นมากมาย เป็นองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการผสมกับความรู้ที่มีอยู่เดิมในอดีตและแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

1.2 การสร้างและถ่ายโอนความรู้

จากการศึกษาการจัดการความรู้เกี่ยวกับการสร้างและถ่ายโอนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการสร้างและถ่ายโอน

ความรู้ให้กับเกษตรกรว่าทุกขั้นตอนการปลูกข้าวต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถส่วนบุคคล และสามารถแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดภาวะโรคระบาดในข้าวโดยการนำปัญหานั้นมาหาวิธีแก้ไขโรคระบาดที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับข้าว ให้ความรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียว และบุคคลอื่นหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่จึงไม่ถนัดเพราะต้องทำได้จริง ได้ผลจริงจึงจะถือว่าถูกต้องสมบูรณ์

1.3 การแสวงหาและจัดเก็บองค์ความรู้

จากการศึกษาการจัดการความรู้เกี่ยวกับการแสวงหาและจัดเก็บองค์ความรู้ของเกษตรกร ที่ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการแสวงหาความรู้โดยการที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียว จากการพูดคุยกับเกษตรกรที่มาร่วมงานวันข้าวเหนียวสันป่าตอง ซึ่งในการจัดงานมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

1.4 การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้

จากการศึกษาการจัดการความรู้เกี่ยวกับการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการในการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเกษตรกรที่ปลูกข้าวและหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ประสบความสำเร็จในการปลูกและผลิตข้าวที่มีคุณภาพมาแล้ว ทั้งในเรื่องการปลูกข้าวให้ได้ข้าวจำนวนมากและคุณภาพที่ดีต้องทำอย่างไร หรือว่าถ้าเกิดภาวะโรคระบาดจะต้องแก้ไขอย่างไร ซึ่งเกษตรกรแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็นและแบ่งปันประสบการณ์ที่ผ่านมาให้ผู้สนใจได้รับรู้และรับทราบต่อไป

1.5 การใช้ความรู้

จากการศึกษาการจัดการความรู้เกี่ยวกับการใช้ความรู้ของเกษตรกรที่ปลูกข้าวพันธุ์ข้าวเหนียว สันป่าตองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ มีการนำความรู้ประเภทที่ฝังลึกอยู่ในตัว (Tacit Knowledge) มาใช้ผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากการอบรม เรียนรู้ ศึกษาดูงานตามที่ตั้งต่าง ๆ ซึ่งเป็นความรู้ประเภทที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) แล้วนำมาทดลอง ฝึกปฏิบัติ จนเกิดองค์ความรู้ที่สามารถทำให้ข้าวมีคุณภาพที่ดีและเป็นที่ต้องการของท้องตลาด อีกทั้งนำความรู้ที่ได้มานั้นสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับโรคระบาดในข้าวได้ทันที่ อีกทั้งอาจจะใช้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าวโดยปราศจากสารเคมีโดยหันมาใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนการใช้ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงอาจใช้เป็นพืชสมุนไพรที่มีสรรพคุณในการฆ่าแมลงศัตรูพืช ซึ่งเป็นผลดีต่อร่างกายคือเกษตรกรไม่ต้องเสี่ยงกับสารเคมีเข้าสู่ร่างกายอีกด้วย

2. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการการ

1) การปลูกข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตองปลูกได้เฉพาะนาปี นาปรังปลูกไม่ได้เพราะเป็นข้าวไวต่อช่วงแสง และต้องการแสงแดดเวลากลางวันยาว เกษตรกรนิยมปลูกพันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ไว้บริโภคในครัวเรือนเป็นส่วนใหญ่เพราะข้าวสุกจะอ่อนนุ่มหอม จะไม่นิยมปลูกขายเพราะให้ผลผลิตต่อไร่ต่ำกว่าข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตอง1

2) เกษตรกรที่ปลูกข้าวมีการสร้างและถ่ายโอนความรู้แก่เกษตรกรในกลุ่มเดียวกันและจากหน่วยงานของรัฐมาสู่เกษตรกรด้วย โดยการรับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวกับการเกษตรทั้งภาคหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน และการสร้างและถ่ายโอนความรู้ในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มเกษตรกรด้วยกัน คือ เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลูกข้าวมาเป็นระยะเวลานาน แต่เกษตรกรบางรายอาจจะไม่สามารถบรรยายให้เกษตรกร

ในกลุ่มเข้าใจครบทุกขั้นตอนได้ ส่วนน้อยที่สามารถเข้าใจและนำความรู้ที่พัฒนาขึ้นของตนเองได้ การถ่ายโอนต้องอาศัยการสอนปฏิบัติและให้เกษตรกรจดจำเป็นความรู้ให้ติดตัวและสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาวิธีการปลูกข้าวของตนเองได้

3) เกษตรกรที่ปลูกข้าวส่วนใหญ่ไม่มีการจดบันทึกว่าได้รับความรู้ใด ๆ บ้างจากการที่เคยไปอบรมหรือศึกษาดูงานไว้เป็นลายลักษณ์อักษร อาศัยแต่ประสบการณ์ที่สั่งสมมาโดยไม่คำนึงถึงว่าในปัจจุบันสภาวะของสิ่งแวดล้อมมีแมลงศัตรูพืชและโรคระบาดที่เกี่ยวกับข้าวมากขึ้นมา และอาจทำให้ลืมความรู้ที่เคยอบรมหรือได้รับการถ่ายทอดจากกรมวิชาการเกษตรที่เคยมาให้ความรู้เพราะไม่ได้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ เพื่อเป็นบันทึกการลืม อีกทั้งบันทึกนั้นอาจเป็นความรู้ให้คนรุ่นต่อไปก็เป็นได้

4) เกษตรกรยังต้องอาศัยความชำนาญประสบการณ์และความสามารถส่วนบุคคลที่จะประสบความสำเร็จในการปลูกและผลิตข้าวมาแล้ว มาให้คำแนะนำและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการปลูกข้าว และอาจมีปัญหาจากความแตกต่างทางลักษณะของพื้นดินที่ทำการเพาะปลูกว่าดินและละตองที่อาจไม่เหมือนกันบางที่อาจจะมีดินน้ำอุดมสมบูรณ์มีแร่ธาตุในดินมาก ส่งผลให้ข้าวที่ปลูกออกมาได้ผลผลิตมาก เมื่อเทียบกับอีกพื้นที่หนึ่งที่ไม่มีความอุดมสมบูรณ์ของดิน ถ้าเกษตรกรสนใจในการนำความรู้ทางวิชาการมาปรับใช้ก็จะเกิดผลดีกับเกษตรกรอีกด้วย

5) เยาวชนคนรุ่นใหม่พอจบการศึกษากันมาแล้ว ไม่ค่อยมีเยาวชนรุ่นหลังทำอาชีพเกษตรกรรมหันหน้าไปสู่อาชีพอุตสาหกรรมหรืออาชีพบริการกันหมด ซึ่งทำให้เกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียวนั้นลดลง ทำให้ขาดการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง

3. แนวทางการจัดการความรู้

1) เกี่ยวกับการกำหนดองค์ความรู้ในการสนทนาของกลุ่มเกษตรกร ได้มีการเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ในการกำหนดองค์ความรู้ โดยมีข้อสรุปร่วมกันในเรื่องที่ว่าจะทำอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองให้เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอสันป่าตอง โดยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนอำเภอสันป่าตองมีความรักและความภาคภูมิใจร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองว่าข้าวเหนียวพันธุ์นี้ทำให้อำเภอสันป่าตองมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป และยังทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน สร้างความรัก ความสามัคคีกันในหมู่คณะทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนของอำเภอสันป่าตอง ตลอดจนองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดงานวันข้าวเหนียวสันป่าตองของทุก ๆ ปีอีกด้วย

2) เกี่ยวกับการสร้างและถ่ายโอนความรู้ ในการสนทนากับเกษตรกรมีการเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ สร้างและถ่ายโอนความรู้ ให้กับเกษตรกรว่า ทุกขั้นตอนการปลูกข้าวต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถส่วนบุคคล และสามารถแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดภาวะโรคระบาดในข้าวโดยการนำปัญหานั้นมาหาวิธีแก้ไขโรคระบาดที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับข้าว ให้ความรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียว และบุคคลอื่นหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่จึงไม่ยุ่งยากเพราะต้องทำได้จริง ได้ผลจริงจึงจะถือว่าถูกต้องสมบูรณ์

3) เกี่ยวกับการแสวงหาและจัดเก็บความรู้ในการสนทนาได้มีการเสนอแนวทางการแสวงหาและจัดเก็บความรู้ คือ ให้เกษตรกรมีการจดบันทึกข้อมูลในการพัฒนาปลูกข้าวและอนุรักษ์พันธุ์ข้าวออกมาเป็นในรูปแบบของเอกสารนั้นเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากความรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวดังกล่าวเป็นเรื่องที่ละเอียดอย่างมาก เกษตรกรควรเป็นผู้ที่มีความรู้และสนใจ อีกทั้งมีความชำนาญในการทำเกษตรและจะต้องมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

4) เกี่ยวกับการการแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้มี การจัดงานวันข้าวเหนียวสันป่าตอง ซึ่งจัดโดย อำเภอสันป่าตอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 13 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นประจำทุกปี อีกทั้งมีการอบรมและการถ่ายทอดให้ความรู้กับเกษตรกร (หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียง) ณ ศูนย์อำนวยการโครงการพัฒนาตามพระราชดำริ อ.สันป่าตอง จ. เชียงใหม่ หัวข้อการบรรยายเรื่องการเพิ่มผลผลิตในนาข้าวและการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดย เจ้าหน้าที่ศูนย์วิจัยข้าวเชียงใหม่

5) เกี่ยวกับการใช้ความรู้ คือ เกษตรกรควรมีการนำความรู้ที่ฝังลึกในคน (Tacit Knowledge) มาใช้ผสมผสานกับความรู้ที่ได้รับจากการอบรม เรียนรู้ ซึ่งเป็นความรู้ประเภทที่เปิดเผย (Explicit Knowledge) และนำมาพัฒนาปรับปรุงและฝึกปฏิบัติจริง จนเกิดองค์ความรู้ที่สร้างสรรค์สามารถใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพและยังสามารถเผยแพร่ ถ่ายทอดให้ผู้สนใจได้รับรู้ข้อมูลและนำไปพัฒนานาข้าวให้มีผลผลิตมากยิ่งขึ้น

โดยอ้างอิงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความรู้ คือ ทฤษฎีการจัดการความรู้ หรือเคเอ็ม (KM = Knowledge Management) คือ การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์กร ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อให้ทุกคนในองค์กรสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุดโดยที่ความรู้มี 2 ประเภท คือ 1) ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม 2) ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอดได้ โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่าเป็นความรู้แบบรูปธรรม (วิจารณ์ พานิช 2548)

บทสรุป

การศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในการสนทนากับเกษตรกรมีการเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการความรู้ สร้างและถ่ายโอนความรู้ ให้กับเกษตรกรว่าทุกขั้นตอนการปลูกข้าวต้องอาศัยความชำนาญ ประสบการณ์และความสามารถในการแก้ไขปัญหาในข้าว การให้ความรู้กับเกษตรกรผู้ปลูกข้าวเหนียว และบุคคลอื่นหรือเยาวชนคนรุ่นใหม่จึงไม่่ง่ายนักเพราะต้องทำได้จริง ได้ผลจริงจึงจะถือว่าถูกต้องสมบูรณ์ ให้เกษตรกรมีการจดบันทึกข้อมูลในการพัฒนาปลูกข้าวและอนุรักษ์พันธุ์ข้าวออกมาเป็นในรูปของเอกสารนั้นเป็นไปได้ยากมาก เนื่องจากความรู้ในการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวดังกล่าวเป็นเรื่องที่ละเอียดอย่างมาก เกษตรกรควรเป็นผู้ที่มีความรู้และสนใจ อีกทั้งมีความชำนาญในการทำเกษตรและจะต้องมีการพัฒนาพันธุ์ข้าวให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ได้มีการจัดงานวันข้าวเหนียวสันป่าตองโดยอำเภอสันป่าตอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 13 แห่ง และองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่เป็นประจำทุกปี ปี 2554 เป็นปีที่ 7

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเกษตรกรมีต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูงควรให้สำนักงานเกษตรอำเภอสันป่าตองอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตเป็นการลดต้นทุนเพิ่มรายได้ เช่น การใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพง ควรใช้สลับกับปุ๋ยคอกปุ๋ยหมักที่เกษตรกรหาได้ง่าย

2. จากการศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่างบประมาณที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนในเรื่องเกษตรนั้นจำกัด ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 13 แห่งในอำเภอสันป่าตองเพิ่มงบประมาณในด้านเกษตรเพิ่มขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร เช่น เรื่องโรคระบาดในนาข้าว ศัตรูพืช เป็นต้น

3. จากการศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเยาวชนประชาชนยังมีความรู้เกี่ยวกับข้าวเหนียวสันป่าตองไม่ค่อยมากนักเพื่อเป็นการอนุรักษ์ข้าวเหนียวพันธุ์สันป่าตองให้คงอยู่ เป็นที่รู้จักและอยู่คู่อำเภอสันป่าตองตลอดไปควรกำหนดให้โรงเรียนต่างๆ ในอำเภอสันป่าตองหลักสูตรการเรียนการสอนเสริมให้เยาวชน นักเรียนได้มีความรู้ ความรักและความภูมิใจเกี่ยวกับข้าวเหนียวสันป่าตองตั้งแต่เด็ก

4. จากการศึกษาการจัดการความรู้เรื่องการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตอง ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้มีประโยชน์เสนอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 13 แห่งในอำเภอสันป่าตอง องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพัฒนาปรับปรุงรูปแบบการจัดงานวันข้าวเหนียวสันป่าตองประจำปีให้มีความน่าสนใจยิ่งขึ้นและใช้งบประมาณที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอสันป่าตองและสร้างความรักความสามัคคีในหมู่คณะ

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองในทัศนคติของประชาชนอำเภอสันป่าตอง
2. ควรศึกษาทัศนคติของประชาชนในอำเภอสันป่าตองกับการอนุรักษ์พันธุ์ข้าวเหนียวสันป่าตองเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณองค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ นายบุญเลิศ บุรณุปกรณ์ นายกองดีการบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้อนุมัติทุนการศึกษาให้แก่ข้าพเจ้า ตลอดจนให้การสนับสนุนการศึกษาครั้งนี้จนประสบความสำเร็จด้วยดี รายงานการศึกษาอิสระฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความกรุณาเป็นอย่างดียิ่ง จากรองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข อาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือแนวทางการสัมภาษณ์ ที่ได้ประสาทวิชาความรู้ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงตรวจงานและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เกี่ยวกับการศึกษาอิสระครั้งนี้ ตั้งแต่เริ่มทำการศึกษามาจนสำเร็จ รองศาสตราจารย์ ดร.สุวัลลีย์ เปี่ยมปิติ ประธานกรรมการสอบ

เอกสารอ้างอิง

สถาบันวิจัยข้าว. **ข้าวกับคนไทย**. กรุงเทพฯ, กรมวิชาการเกษตร, พิมพ์ครั้งที่ 1. 2545

ธงชัย พุ่มงาน. (2554). **เกษตรมหัศจรรย์ข้าวของพ่อวิถีพอเพียง. ข้าวเหนียวสันป่าตองและพันธุ์น้ำรินข้าวพันธุ์ดี**. กรมการข้าว. ปีที่ 24 ฉบับที่ 514

ราชกิจจานุเบกษา. (2542). **พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542**. กรุงเทพฯ: (ม.ป. พ.)

วิจารณ์ พาณิช. **การจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ครั้งที่ 2; 2548

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ แนวทางสู่การศึกษาเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ**. สมุทรปราการ: ดี.เค.ปรีนติ้งเวิลด์.